

Ministri määruste muutmise eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 10 lõike 2 alusel ja kooskõlas Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ § 41 lõikega 1.

Eelnõukohase määrusega täpsustatakse toetuste andmise tingimusi perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide meetmete nimekirjas meetme number 21.2.4.1 „Ringmajanduse korraldamine“ elluviimiseks kehtestatud määrustes. Eelnõukohase määrusega muudetakse viit ringmajanduse korraldamise määrust, millest jäetakse välja nõue suunata vähemalt 40% toetustest väljapoole Tallinna ja Tartu regioone ning viiendas täpsustakse ka kulude abikõlblikkuse teksti selgemaks. Regionaalse ebavõrdsuse vähendamine tagatakse ilma eraldi sätteta. Toetust antakse Ühtekuuluvusfondist.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Kliimaministeeriumi ringmajanduse ja finantseerimise valdkonna juht Mihkel Krusberg (mihkel.krusberg@kliimaministeerium.ee, tel 605 5903) ja finantsosakonna struktuuritoetuste nõunik Eerika Purgel (eerika.purgel@kliimaministeerium.ee, tel 626 0709). Määruse eelnõu õigusekspertiisi on teinud Kliimaministeeriumi õigusosakonna jurist Rene Lauk (rene.lauk@kliimaministeerium.ee, tel 626 2948). Eelnõu on keeletoimetanud Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Aili Sandre (aili.sandre@justdigi.ee).

2. Määruse eesmärk

Määrusega täpsustatakse toetuse andmise tingimusi „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021–2027“ poliitikaeesmärgi nr 2 „Rohelisem Eesti“ erieesmärgi nr 6 „Ring- ja ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamine“ meetme „Ringmajanduse korraldamine“ elluviimiseks kehtestatud määrustes.

Eesti Vabariigi Valitsuse 2023–2027 tegevusprogrammis on määratud oluline suund: Euroopa Liidu struktuurivahendite kasutamise parendamine ettevõtlustoetuste jaotamisel. Selle suuna eesmärk on tagada, et toetuste jagamisel oleks suurem regionaalne tasakaal. Konkreetsemalt näeb plaan ette vähemalt 40% ettevõtlustoetuste suunamist väljapoole peamisi majanduspiirkondi, nagu Tallinn ja Tartu regioonid. See samm on osa laiemast algatusest „Rohelisem Eesti“, mille eesmärk on edendada jätkusuutlikku arengut kogu riigis. 25.01.2024 valitsuskabineti nõupidamisel otsustati mh, et Kliimaministeeriumil seirab toetuste regionaalset jaotumist ja lisab kõikidesse selle algatuse ettevõtlusmeetmete toetusmäärustesse sätte, et vähemalt 40% taotlusvooru eelarvest suunatakse toetusteks väljapoole Tallinna ja Tartu regioone, ning kehtestab eesmärgi saavutamiseks vajaliku rakendusmehhanismi.

Euroopa Liidu 2021–2027 finantsperioodi ühtekuuluvuspoliitika fondidest oli Kliimaministeeriumi kaudu ettevõtjatele suunatud toetusmeetmete maht 110,78 miljonit eurot, millest 44,31 miljonit eurot ehk 40% oli plaanitud suunata väljapoole Tallinna ja Tartu regioone. Kaitsevaldkonda lisaraha suunamise tõttu tuli ringmajanduse valdkonnast ära suunata 35 388 193 eurot. Seda eelkõige seetõttu, et riigi jäätmekava ja jäätmereformi tegemine võttis aega (2025. aasta detsembris võeti vastu jäätmeseaduse muudatus). Kliimaminister kinnitas „Riigi jäätmekava 2023–2028“ 20. detsembril 2023. a ning jäätmereformi elluviimine algas 17.01.2026.

Praegu on ringmajanduse toetusmeetme maht 75,65 miljonit eurot, millest Kliimaministeeriumi ettevõtlusmeetmetega on seotud 70,55 miljonit eurot, millest omakorda vähemalt 28,22 miljonit eurot on vajalik suunata väljapoole Tallinna ja Tartu regioone.

„Rohelisem Eesti“ ettevõtlusmeetmed on Kliimaministeeriumis ainult ringmajanduse korraldamiseks. Regionaalse sätte lisamine toetusmäärustesse ei ole enam tulemuslik, kuna meetmete eelarvete olulise vähendamise tõttu muutusid oluliselt ka eelarvete proportsioonid (nt kahes meetmes on mõlema meetme eelarve ca 500 000 €). Seetõttu sõltub sätte tulemuslikkus üksikute taotlustest. Kuigi erinevad toetusskeemid panustavad regioonidesse erinevalt, saaks kõigist kõnealustest toetustest vähemalt 40% suunata väljapoole Tallinna ja Tartu regioone.

Tabelis 1 on esitatud andmed seisuga 28.05.2026 ringmajanduse korraldamiseks ettevõtlusse suunatud toetustest. Seni on rahastatud taotlusi väljaspool Tallinna ja Tartu piirkonda juba rohkem kui 40% ELi toetuste mahust ettevõtetele, s.o 37 miljonit euro ulatuses. Veel on tarvis toetusteks jagada 28 miljonit eurot.

Tabel 1. Ettevõtetele suunatud toetuste info

Tegevused (sekkumised)	Avatud vooru ELi eelarve (euro)	Rahastatud taotlused (euro)	Rahastatud taotlused väljapoole Tallinna-Tartu piirkonda (euro)
Ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtt	584 946	232 459	28 202
Tööstuse ja teenindussektori, sh VKE-de energia- ja ressursitõhususe tõstmine ja auditite toetamine	30 500 000	24 273 480	17 304 583
Jäätmetekke ja pakendamise vältimine ja vähendamine, toodete korduskasutuse edendamine	500 000	42 855	13 117
Jäätmete liigiti kogumise infrastruktuuri toetamine	24 963 077	17 936 957	15 031 788
Ringlussevõtu võimekuse tõstmine ja ohutu materjaliringluse tagamine	14 000 000	10 797 813	4 936 485
KOKKU:	70 548 023	53 283 564	37 314 175

Kokkuvõttes, perioodi 2021–2027 raames on Kliimaministeeriumi ja Vabariigi Valitsuse ühine eesmärk tagada, et vähemalt 40% ettevõtlustoetustest läheb väljapoole Tallinna ja Tartu regioone, toetades sellega Eesti majanduse regionaalset tasakaalustamist ja keskkonnahoidlikku arengut.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kuuest paragrahvist. Kliimaministeerium seirab koostöös rakendusüksusega edaspidi toetuste regionaalset jaotumist ning jätkab toetusmeetmete (21.2.4.1) rakendamist selliselt, et ringmajanduse korraldamiseks antavast toetusest ettevõtetele suunatakse vähemalt 40% taotlusvooru eelarvest toetusteks väljapoole Tallinna ja Tartu regioone. Rakendusüksus peab eraldi arvestust toetuste kasutamisel kahes piirkonnas: Tallinna ja Tartu regioonis ning väljaspool Tallinna ja Tartu regioone.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse taristuministri 25.11.2024 määrust nr 77.

Vt p-s 2 esitatud selgitust.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse taristuministri 25.02.2025 määrust nr 14.

Vt p-s 2 esitatud selgitust.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse taristuministri 20.05.2025 määrust nr 28.

Vt p-s 2 esitatud selgitust.

Eelnõu §-ga 4 muudetakse taristuministri 22.11.2024 määrust nr 75.

Vt p-s 2 esitatud selgitust.

Eelnõu §-ga 5 muudetakse taristuministri 30.09.2025 määrust nr 61.

Vt p-s 2 esitatud selgitust. Lisaks täpsustatakse määruse §-s 6 esitatud abikõlblike kulude kirjeldusi, et tagada toetuste saajate ja taotlejate õiglane kohtlemine.

Taristuministri 30.09.2025 määruse nr 61 § 6 lõike 2 punktide 6 ja 8 eesmärk ei ole olnud kitsendada Euroopa Komisjoni määruse (EL) nr 651/2014 (ELT L 187, 26.06.2014, lk 1–78) (ÜGEM)artiklite 36 ja 38 tingimusi. Nimetatud sätted ei piira riigiabi andmist sellistele kuludele, mis on abikõlblikud ÜGEMi artikli 36 lõike 11 ja artikli 38 lõike 8 alusel. Varem lugesime ÜGEMi artikli 36 lõike 11 selle lõike 4 täpsustuseks, samamoodi nagu artikli 38 lõike 8 selle lõike 3 täpsustuseks. Seega on seni olnud ÜGEM artikli 36 lõikest 11 ja artikli 38 lõikest 8 lähtumine abikõlblikkuse tuvastamisel kooskõlas TAT regulatsiooniga. Muudatusega täpsustatakse abikõlblike kulusid selliselt, et need oleksid üheselt mõistetavad kõikidele osapooltele.

Eelnõu § 6 järgi rakenduvad määruste muudatused üldises korras, välja arvatud § 5, mis jõustub tagasiulatuvalt selle kehtestamise ajast. See on vajalik, et tagada õigusselgus kuludest, mis loetakse abikõlblikeks.

3. Eelnõu vastavus ELi õigusele

Eelnõu alus on perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus ja selle alusel antud õigusaktid, mis omakorda on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.06.2021, lk 159–706). Määruse koostamisel lähtutakse muu hulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2021/1058, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Komisjoni määrusest (EL) nr 651/2014 (ELT L 187, 26.06.2014, lk 1–78) ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks, ning Euroopa Komisjoni määrusest (EL) 2023/2831, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L, 2023/2831, 15.12.2023).

4. Määruse mõjud

Määrusega reguleeritava meetme tulemused aitavad ellu viia tegevusi Eesti toodete ja teenuste ressursimahukuse vähendamiseks. Määruse koostamise ajal teadaoleva info põhjal saab määruse eelarve vahenditega saavutada rakenduskavaga seatud näitajate sihttasemed. Toetus on ühekordne tõuge nõuete täitmiseks ning seega ei mõjuta otseselt valitsussektori eelarvepositsiooni. Määruse muudatusega kaotatakse ära määrustes kehtestatud eelarve jaotus regiooniti. Regionaalse ebavõrdsuse vähendamine tagatakse ka ilma eraldi sätteta, mille kohaselt tuli vähemalt 40% taotlusvooru eelarvest suunata toetusteks väljapoole Tallinna ja Tartu regioone.

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine ei too kaasa lisakulutusi ega -tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, välja arvatud § 5, mis jõustub tagasiulatuvalt selle kehtestamise ajast. See on vajalik, et tagada abikõlblike kulude osas õigusselgus.

7. Eelnõu koostöölastamine

Eelnõu koostöölastatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Rahandusministeeriumi, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Riigikantselei, Euroopa Komisjoni, perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika te rakendamise seirekomisjoni liikmete ning Eesti Linnade ja Valdade Liidu ning Riigi Tugiteenuste Keskusega.